SALUT | | Actualitzat el 29/05/2020 a les 09:00

Accelerem la salut digital?

Quan tot torni a la normalitat caldrà seguir implementant aquelles intervencions digitals que són eficaces, eficients i que aporten valor afegit clar | Estratègies de teleconsulta, seguiment de pacients crònics o alfabetització en salut, entre d'altres

Una professional de l'Institut Català de la salut fent una videoconsulta. | ICS

L'aplicació de la tecnologia en el món salut ja té alguns anys de recorregut i, malgrat tot, fins fa ben poc seguia essent una assignatura pendent. S'albirava com una eina important per aconseguir el canvi de paradigma de la gestió de la salut i l'organització dels sistemes sanitaris a tot arreu que tant ens cal, però no acabava d'implantar-se i generalitzar-se, més enllà d'algunes proves pilot o de la tan necessària informatització de la història clínica o de la recepta electrònica.

La pandèmia causada pel virus SARS-CoV-2 ha tensionat molts àmbits de la nostra societat, i molt en particular l'àmbit de la salut. De cop tothom ha començat a parlar d'aspectes epidemiològics que fins ara només estaven destinats a les facultats de ciències de la salut i, fins i tot en aquest entorn, no eren pas els continguts a qui estudiants i professors donaven més pes. El mateix passa amb les tècniques de laboratori, l'organització dels centres sanitaris o l'ús de la tecnologia, ja sigui en forma de ventiladors mecànics o en forma d'aplicacions de telèfons mòbils. És més que probable que properament canviïn plans d'estudis d'algunes assignatures i no només de les facultats de medicina o infermeria, sinó de molts altres estudis. En el moment actual sembla molt evident que cal comptar amb comunicadors que tinguin coneixements científics avançats, informàtics que trobin solucions per aplicar al recompte de dades, científics de dades que dissenyin algorismes que permetin agilitzar la presa de decisions, enginyers que optimitzin els processos en les organitzacions de salut... **sembla clar que haurem de deixar les sitges de cada disciplina per moure'ns cap a terrenys més relliscosos i menys segurs** en els entorns interdisciplinaris primer i transdisciplinaris després.

A principis de segle, l'any 2001 es definia l'eSalut com a un **camp emergent en la intersecció de la informàtica mèdica, la salut pública i l'organització del sistema sanitari**[1]. En aquell moment, fent una cerca d'articles a una base de dades especialitzada es trobaven només 78

articles que tinguessin al seu títol la paraula eSalut (*eHealth* en anglès). Vint anys enrere en el concepte eSalut s'incloïen 10 idees força: eficiència del sistema sanitari, qualitat de l'atenció al pacient, intervencions basades en l'evidència científica, apoderament de pacients i ciutadans, nou marc relacional entre pacients i professionals, competències digitals dels professionals de la salut, intercanvi d'informació, facilitar la gestió de la salut fora dels hospitals, ètica i equitat. Tots aquests aspectes segueixen essent vàlids ara i avui. El marc conceptual de l'eSalut ha anat modelant-se i la més recent defineix l'eSalut com a tres aspectes que se solapen entre ells:

1) la salut a les nostres mans
2) interacció-comunicació de pacients i ciutadans amb professionals, i de professionals entre ells
3) recollida, gestió, interpretació i ús de dades[2].

La salut digital ha anat creixent mica en mica i, seguint els símils epidemiològics, està ara **en creixement exponencial i molt lluny encara d'arribar al pic**. A data d'avui, l'eSalut ha anat agafant matisos i girs diversos: telemedicina, telesalut, salut digital... Si incloem tots aquests termes en una cerca similar a la de l'any 2001 el número d'articles supera els 30.000. Els centres de recerca especialitzats en eSalut encara no són gaires, el primer va aparèixer l'any 2004 a Toronto i actualment l'Organització Mundial de la Salut compta ja amb més de 15 centres de referència en salut digital, un dels quals és a Catalunya, a la Universitat Oberta de Catalunya.

La salut digital connecta l'usuari de qualsevol dispositiu mòbil amb el conjunt del sistema sanitari. Foto: Comissió Europea.

"Però què pot aportar la salut digital? Modificarà de mig a mig la feina als professionals de la salut? Els ciutadans i pacients volem interactuar amb un robot? Ens entendrem amb un xatbot?" Tot això

són preguntes que inquieten a vegades i fins i tot ens poden ajudar a imaginar-nos distòpies més típiques del cinema que no pas del nostre dia a dia. Entre els professionals de la salut hi ha un grup cada vegada més nombrós que, en la mesura de les seves possibilitats, va implantant **estratègies de teleconsulta, seguiment de pacients crònics o alfabetització en salut**. Els sistemes sanitaris per altra banda fan esforços per digitalitzar la informació existent i anar avançant en l'optimització dels processos assistencials. Fins ara tot això es feia amb calma i sense gaire pressa. És més que coneguda la resistència al canvi. La revolució que hi ha hagut en altres sectors, en l'entorn salut ha anat més a poc a poc. Són moltes les causes que ho expliquen, però sí que és cert que mica en mica molts professionals han anat implementant noves estratègies on la tecnologia hi juga un paper clau.

Ara, però, gràcies o per culpa d'un virus la revolució sembla que ha començat. L'atenció primària ha jugat un paper clau en el major número de casos de la CoViD-19 i en gran part aquesta atenció s'ha fet mitjançant teleconsultes. Ara bé, durant aquestes setmanes s'ha treballat amb gran pressió i estrès i s'han implantat processos que potser no són els òptims. **Quan mica en mica tot torni a la normalitat caldrà seguir implementant aquelles intervencions digitals que són eficaces, eficients i que aporten valor afegit clar** que permet optimitzar el tracte amb els pacients, millorar la sostenibilitat del sistema sanitari i coresponsabilitzar els ciutadans del maneig de la seva salut individual i poblacional. **Per aconseguir una implementació sòlida i madura de les intervencions en eSalut hi ha dos ingredients imprescindibles: recerca i formació.**

En relació a la **recerca** és important invertir esforços en incrementar les evidències científiques que ajuden a destriar el gra de la palla. Cal identificar quines intervencions aporten valor i quines no n'aporten. Cal tenir clar que no hi ha solucions uniformes per a cada problema de salut, pacient o organització sanitària. Per tant, caldrà esbrinar què va millor, per qui i on. Per això cal repensar també les metodologies per validar les intervencions on la tecnologia hi juga un paper rellevant. Cal incloure estratègies digitals en els processos assistencials i en les guies de pràctica clínica. Cal definir noves regles de joc per afavorir i accelerar l'ús d'estratègies innovadores garantint les seves seguretat i efectivitat.

El segon pilar per a aconseguir la implementació de la salut digital és la **formació**. Els professionals de la salut no tenen formació específica en **competències digitals**. Els currículums acadèmics de grau no inclouen continguts concrets sobre l'eSalut, tot i que mica en mica s'hi van introduint com a exemples de com abordar determinats casos clínics individuals o com millorar la vigilància, la promoció i la protecció de la salut a nivell poblacional. Cal, però, que els professionals en actiu es capacitin per a usar, dissenyar, implementar i valorar les diverses estratègies que les intervencions en eSalut ens poden oferir. Però no només és cosa dels professionals, **cal també que la ciutadania tingui un major coneixement de la salut** (*health literacy*)[3] **i de l'eSalut** (*eHealth literacy*)[4] **i que les organitzacions sanitàries ho facilitin, promoguin i s'adaptin** per tal que s'estableixi un nou marc de relació entre la ciutadania i el sistema sanitari[5].

Mica en mica la lletra "e" de l'eSalut ja no serà necessària perquè **potser tota la salut serà "e"**, però mentre això no arribi cal esmerçar-hi esforços per tal que la corba d'aprenentatge i de la implementació del canvi sistèmic que tant li cal al sistema sanitari sigui el més dolça i suau possible.

Referències:

[1] Eysenbach G (2001). *What is e-health?* J Med Internet Res. Jun;3(2):e20

[2] Shaw T, McGregor D, Brunner M, Keep M, Janssen A, Barnet S (2017). *What is eHealth (6)? Development of a Conceptual Model for eHealth: Qualitative Study with Key Informants*. J Med Internet Res 2017;19(10):e324. DOI: 10.2196/jmir.8106

[3] IOM (2004). *Health literacy: A prescription to end confusion*. Washington, DC: The National Academies Press.

[4] IOM (2009). *Health literacy, ehealth, and communication: Putting the consumer first: Workshop summary*. Washington, DC: The National Academies Press.

[5] IOM (2012). *Ten Attributes of Health Literate Health Care Organizations*. Washington, DC: The National Academies Press.